

א' אב תשפ"ה

שנה ז' | גליון מס' 280

בפיקוח
רבנים ומחנכים
שליט"א

פניות והודעות למערכת:

ניתן להשאיר בקו 'בני בינה'
טל': 03-3064100 שלוחה 6.

לתרומות ולהנצחה בעלון:

דרך עמדות נדרים פלוס: 'בני בינה' -
ארגון בני בינה לילדי בני התורה
או בטל': 055-6705847

בינו נא זאת

"דברים שבעיר מתקנת מוצאים את מקומם בפה האשפה, מה לי לסחב אתי דברים שכאלו?"

טפה? שרקת אותי!
'אוי' משיב ראש העיר, פשקלט את המשנה של ראש השבט: "חשבת שברז לבד מוציא מים? טעות גדולה בידך. בשביל להוציא מים צריך מאגר מים ענק של מליני לייטר, מערכת מסעפת של קילומטרים צנורות ובסוף בסוף יש ברז קטן שמוציא מים.

אומר ה'ה המגיד הנודע רבי שבתי יודלביץ' זצ"ל בתארו ספור זה במתק שפתי:

זו היתה התוכחה של הנביא לעם ישראל: "כי שטים רעות עשה עמי, אתי עזבו מקור מים חיים לחבל להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים". הקב"ה אומר לעם ישראל עזבתם אותי וחשבתם שכמו שהבאר שלי מוציאה מים, היא מקור מים חיים, כך גם אם תחפרו לבד באר יהיה לכם מים:

חשבתם שהצנור בלבד הוא המשפיע ומוציא את המים, ואם כן אף אתם תשיגו צנור. חשבתם שתשיגו הנאה, שמחה, אשר ונחת ממקורות אחרים, שלא נובעים ממקור מים חיים - התורה. אך טעות גדולה בידכם - אתם לא מבינים שקדי שיהיה מים בבאר צריך שיהיה תהום נובע תחתיו, או מיץ ששביא מים לבאר, בור ריק, או ברז שאינו מחבר למקור מים, לא יביא מים.

אלו שנטשו את מקור החיים; את שמירת התורה והמצוות, סבורים הם שימצאו הנאה בחיוב, ברחוב, בכל מיני מכשירים למיניהם. והם מתפללים שהברז שלהם לא מניב השפעות נפלאות. אין להם שום הנאה אמיתית, מסכנים.

ומה אנו? האם אנו לא דומים לפעמים לאותו ראש עיר בדואי הרואה ברז וחושב הוא כי הברז מביא את המים?

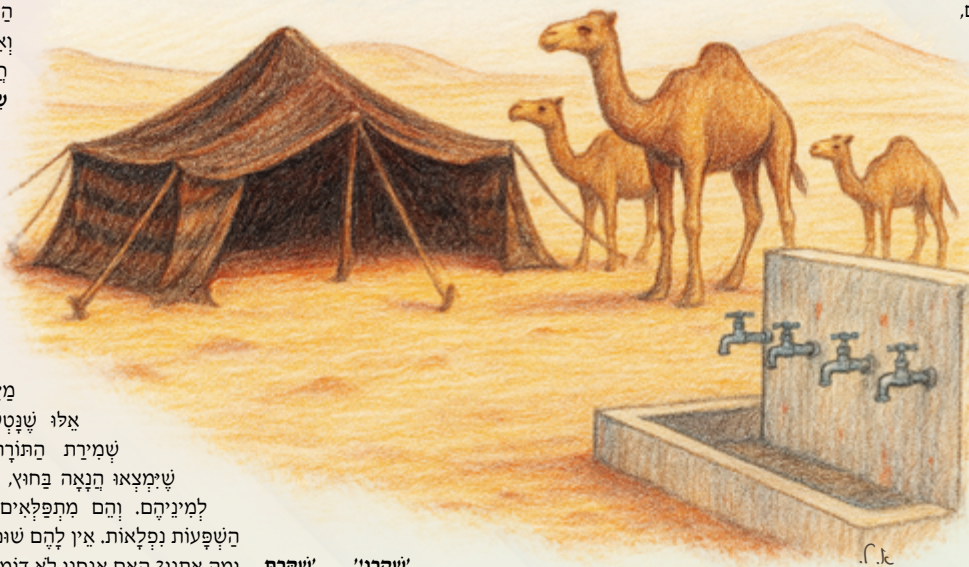
במה דברים אמורים? חושבים אנו, שברז ד' אנו מסדרים, יש לנו ברזים ויש לנו בורות, ונובע מהם מים. ואנו לא יודעים שבפעם מה שיש לנו זה לא תכלית ההשפעות הטובות שיכולים אנו להשיג. בית המקדש הוא הלב של עם ישראל. מקור מים חיים. משם היה לנו הפל, תורה, יראה, אמונה, נבואה, השקפה השכינה, יכולים אנו אולי לחיות בתוך מציאות מדומה של ברזים פים אבל ריקים ללא מים. נמצאים אנו בארץ ישראל אבל כמה מתקנים אנו מאותה שמחת עולם הבאה המהפכת.

אכן זכינו לתורה הקדושה שאין לנו שיר מלבדה כלום, והנה גם עליה עומדים מסטינים ומקטרגים; רשעים אשר ארץ הגלות השכיח מהם את האהבה בחרתנו וינסים הם לנתק את הברז ממקור מים חיים. אך אנו נמשיך לאחז בעץ החיים, לדבק בתורה, להתפלל ולהתחנן לפני בורא כל עולמים שישב אצלנו ויתחננה עינינו בשבד לציון ברחמים. מצפים ומחלים מתי ממלך בציון מתי יבוא ברז האדון ה' ויבנה את בית המקדש וישוב לשרות בתוכנו. רצוננו לשוב לשאב מים חיים מן הבאר הנזה ללא מפריעים וללא מקטרגים.

ישאבתם מים בששון, ממעיני הישועה.

רומז, ספק דורש, לכבד את המנהג, 'קעת תור' אומר ראש השבט, 'לקחת דבר מה מביתך, ר'ק זה לא' חושב ראש העיר, אם בביתו שלו היה אסף גרוטאות, כאן יכול הוא לקחת כלים יקרים בעלי ערך רב, שמושיים ונצרכים. הבדואי סוקר את הבית, ועיניו נופלות על הברז. "הברז אכל ברז מים זה דבר שיכול להועיל לנו מאוד, בבקשה דברים מענינים ראיתי כאן בבית, חשמל, טלפון, תנור ועוד, אני צריך את הברז", - "בשמחה!" משיב ראש העיר, ולאחר מספר דקות נחו בידיו של ראש השבט שקית של טמבור עם שני ברזים. 'נצלת' סכם ראש העיר את הבקור המוזר.

*

'שקרו', 'שקרת

אותי' זאת היתה הפניה שגבול

ראש העיר לאחר מספר ימים מהבקור המוזר. באותו יום, מספר ראש השבט, שברתי לשכונת האהלים שלנו, הורתי מיד למספר נערים צעירים להקים קיר בטון, בגובה 2 מטר בארץ 3 מטר ובאמצע מחבר הברז המיוחד, משהו דומה לקיר שהטבח אצלקם בבית. העבודה התבצעה במהירות, חפזו שהמלט התגבש, ולמחרת בשעה 10 בבקר הופיעו כל השבט למופע המיוחד. אני התפכתי לחנו את הברז עליתי על הבמה והכרתי לצבור שפעת הולכים הם לראות בפלא מזהים, פלא שעד עכשו לא נראה אצלנו, אך משהו עצום ומיוחד שראיתי בבקורי בבית ראש העיר, כלי כזה שמחבר לקיר ומסובבים אותו ויוצא מים! כן, לא תאמינו, את הפלא הזה הבאתי אלינו. מעתה, חסל סדר הליכה בשמש הקופחת עם שני דלי מים עד לבאר, לשאב מים. מהיום, פשוט נגשים לכלי הזה, שקוראים לזה ברז, מסובבים אותו והמים זורמים.

השבט כלו התפעל מהדברים ששמעו, וחפו לראות את הפלא הגדול. נגשתי בכבוד, לאטי, לברז החדש שחברנו לקיר החדש, סובבתי ופתחתי את הברז ואף טפת מים לא יצאה, וכאן, זועם ראש השבט על ראש העיר: "הבאת לי ברז מקלע! אצלק בבית מהברז וצא מים בשפע ואצלי לא אף

בדורם הארץ בכל מיני גבעות חול מדבריות שוכנים להם שבטים בדואים, גרים הם שם כמו לפני עשרות או אולי מאות שנים, אין להם לא חשמל ולא מים ואף לא בית ראוי לשמו, אסף ברזלים ופחונים יחד עם חתיכות בד ואריגים שונים ומשונים מרפבים את ביתם. בנסיונם הרב יודעים הם לשרד גם במקומות אלו, בחדשי החרף עובדים הם למקומות שאינם בחשש של הצפות, בחדשי הקיץ נודדים הם למקומות בהם ימצאו מסתור מהשמש היקרה, יודעים הם לכלכל את עצמם עם מעט מים, ולצאת למסע ארץ להביא מים לשתיה, או לאגר אותם בזמנים המתאימים. מי שנטע פעם לים המלח יכול היה לראות דרך חלון האוטובוס את אותו קביצות באמצע שום-מקום עם גמלים וכבשים מבילים את חיהם בטוב ובנעימים [לפי מעוט הבנתם].

באחד הימים אחד מראשי הערים הגדולות בדורם הסתקרו לדעת ולראות מקורו את חיהם של הבדואים,

בצורה כל שהיא ארגן הוא לעצמו בקור חשוב, הוא שלח שליחים והללו סקמו עם ראשי השבט הבדואי על בקור ממלכתי וחשוב של ראש העיר במאהלים המדבריים. הבקור יצא לאור עם שלל טקסים אותם נוהגים בקרב השבט. שטחים אדמים, שירים במגון כלים משונים, ראש השבט מקבל את פניו של ראש העיר, ומכניסו אחר כבוד לאהל "הפאאר" ביותר שיש. לכבודו של ראש העיר הכינו פתות חמות ב'טבון' ומספר נערים קלו עברו קפה

כשהמים מתחממים על פס אלומיניום לוהט מהשמש. בסיומו של בקור, פונה ראש השבט אל ראש העיר ואומר לו, שמע ידי, מנהיגנו הוא שאורח חשוב יכול לקחת לעצמו דבר אחד למזכרת, על כן, תבחר לה מפל מה שאתה רואה, דבר אחד אותו תחזיק אצלך הביתה למזכרת מהבקור הזה. ראש העיר פונה אנה ואנה סוקר הוא את תכולת האהל, הוא כמעט לא רואה דבר שיש לו מה לעשות אתו, אסף ברזלים, בדים, מתכות וגזים, דברים שבעיר מתקנת מוצאים את מקומם בפה האשפה, מה לי לסחב אתי דברים שכאלו? בשביל הנימוס הוא הכריח את עצמו למצא משהו, והנה מצא הוא 'נרצילה' - מין כלי עשון עתיק, אהוב על הבדואים והערבים, על ידי גחלים ומים, לא ממש שמושי, אבל לפחות לא גרוטאה.

ובכן חשב ראש העיר המדפלים כי הבקור הסתיים. אלא שמספר חים לאחר מכן הגיעה ההודעה כי ראש השבט הבדואי ממתיין אף הוא לבקור גומלין, ממתיין הוא שראש העיר יזמין אותו לבקור בביתו שבעיר. הרבה בררה לא היתה לו, וראש העיר הזמין את ראש הבדואים לבקור בביתו. השתדל הוא כפי ידיעתו לארגן קבלת פנים מכבדת. הבקור התנהל בצורה נאה, אצל שבסוף הבקור ראש השבט

"לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (א).

כתב החיד"א בספרו "חומת אֶנף" מלבד גוף פננת הפסוק, יש למצא כאן רמז שאם האדם ישמר לשונו מלדבר שום דבר אסור, ויהיה נשמר מדברים בטלים ויגדל פיו, אז כל אשר יבקש מה' ייטע תפלתו. וזהו שאמר לא יחל דברו - לא יעשה דבר חלול, שלא ידבר דברים בטלים, ומכל שכן דברים האסורים, אז - ככל היצא מפיו יעשה ה', וישמע תפלתו. ולא עוד אלא אפילו בלי שיתפלל על כך, כל אשר יאמר יתקיים כמו רבי חנינא בן דוסא.

"אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא" (אד).

כתב רש"י: לרבות שבט לוי. תמה על כך אחד הקדמונים, רבי חיים פלטיאל, והרי כתוב 'שנים עשר אלף' ואם כן הרי שלשה עשר אלף, ותרץ: א. יש לומר ששני השבטים - אפרים ומנשה נחשבו שבט אחד. ב. יש לפרש שדוקא ממטות ישראל שנים עשר אלף, והיינו מלבד שבט לוי, שפעלתו גדולה יותר משאר מטות ישראל.

והאמרי אמת: תרץ שבפסוק נאמר "וימסרו" מאלפי ישראל וגו', וברש"י מבאר שלא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחם, משום שידעו שמיתת משה תלויה במלחמה זו. הליכה זו בעל כרחם הייתה רק אצל שנים עשר אלף משאר שבטי ישראל, לא כן האלף משבט לוי שעליהם נאמר "האמר לאבי ולאמו לא יאיתי ואת אחיו לא הפיר" הם התאבדו לפקדת ה', ולא היה צורך להכריחם. כך שלמעשה אכן היה שלשה עשר אלף, ומתוכם שנים עשר אלף נמסרו בעל כרחם. (ובכך כתב בן הר"ב בספרו על התורה).

"ולא נפקד ממנו איש" (רא טו).

כתב רבנו בחיי: זה היה פלא עצום, ומהנסים הגדולים שארעו לישראל ארע להם בלא במלחמת מדין שהיו עם רב כחול אשר על שפת הים, והרגו ישראל מהם, ושבו מהם אלפים ורבות, והכתוב מעיד שלא חסר מישראל אחד במלחמה, זהו שאמר: "ולא נפקד ממנו איש". והנס הגדול הזה לפי שהיו שלמים בנבות, והוא שדרשו רז"ל: (שבת טז.) "ולא נפקד ממנו איש", לדבר עברה, אמר להן משה: אם כן, קרבו זה למה? אמרו: לכפר עלינו מהרהור הלב.

"ויסעו ממדבר סיני" (ל טז).

כתב החתם סופר בתורת משה, שבא הפסוק כאן לרמז שבתחלה נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר, ומזה ירדו מדרגה שפלה ויחזו בקברות התאווה, כי על ידי בטול תורה מתחיל להתאווה, ועדין היו אלו תאוות של היתר, אך מקברות התאווה חנו בעונותינו הרבים בחצרות, דהיינו בהפקדונות ונחמ' כחצר שאינה משתמרת, ומהצרות לרממה, ופחלי רממים שדבריו להלעיב בנביאי ה' ומלאכיו על ה' ועל משיחו, כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות סמאות צ"ע), ומרתמה לרמון פרץ, שהיו מלאים פרוצות כרמון, פורקי על תורה כלה, ומשם ללכנה מתלכנים באש גיהנם. ד' יצילנו.

"וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משה אתו בשמן הקדש" (להכח).

במסכת מכות (א) שאלו על לשון הפסוק שמשמע שהרוצח הוא זה שמשח את הכהן הגדול - וכי הוא מושח? אלא זה שנמשח בנמיו, ובמשח חכמה כתב לפרש שהפסוק מדבר באופן שער לא נגמר דינו של הרוצח, מת הכהן הגדול, ויגמר אחר תחייתו. ולאחר מכן נגמר דינו וכו'. ובאר שיתכן שהורה לנו הפתב אפני הנהגת ההשגחה, שיתכן בחיי הנהגה שישביל סבת איש פרטי יעמד הכהן הפוסק לכהן גדול, וזה בגלל שהי צרי הרוצח להמתין - מלצאת מעיר המקלט - על מיתתו של כהן גדול, ואם יעמד כהן גדול אחר, אויל אין לו לאותו כהן חיים ארפים, ולכן העמד זה אשר יהיה חיים ארפים, למען יהיה גולה זה חביש במקלט ימים פפירים, עד מות כהן גדול זה. וכן להפך [אם לא נגזר עליו להיות ימים רבים, ימנו כהן גדול, שלא יהיה זמן רב], כי מגזל של הרוצח גרם. וצו להקדמה לפרוש המשניות של הרמב"ם שהביא שם משלים רחוקים מזה, בדרך ההשגחה, יעני שם. לכן אמר הכתוב: אשר משח אותו' כי הוא הסבה למשיחתו, כמבאר.

מעשה לפרשה

מגיל צעיר שקד רבי אברהם מרדכי אלטר, זה שלימים הפך כהאדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, על התורה ויראה. למודו פעמים היה לבד ופעמים עם חברותו. אך על הלמוד עם אביו בעל השפת אמת לא ותר בכל מחיר. מפניו שאב גאונות, הבנה וחדש בתורה.

יהי חיים, והנער הצעיר אחר פעם במספר דקות לשעור עם אביו. הקפיד על כך אביו והוכיחו: בטול תורה!

שמעה זאת אמו, תרפנית, ובנדעה שפנה אנוס היה ועל כן אחר, מהרה לפסי דעת בעלה: "פיצד תבוא בטענות לבני אברהם מרדכי, הרי ער היה כל הלילה ולמד".

"מדוע אם כן לא ספרת לי זאת?" תמה אביו.

ואכן, מה הייתה סבת שתיקתו?

למים, ספר שהנה רואים אנו במעשיהם של בני גד ובני ראובן שאהבו את התוכחה, הם נמנעו מלהפסיק את דבריו של משה רבנו שהוכיחם, כדי לא להפסיק את תוכחתו. פיצד אם כן אפסיד את דברי תוכחתו של אבי, ובאמת לפדני והחפמיני כמה נורא הוא בטולה של תורה, ואפילו של מספר דקות.

אבלי ציון ירושלים

במים אלו, ימי אבלות על חרבן בית קדשנו ותפארתנו, התחיינו אחר הנהגות אבלות החרבן של גדולי הדורות וחכמי התורה והיראה אשר קבעו מקום משכנם בירושלים, בכל ימות השנה בכלל ובמים אלו - ימי בין המצרים בפרט. קרבתם אל מקום הקדש והמקדש ומגוריהם בתוככי העיר האבלה והחרבה והבזויה והשוממה, רק הרבו והעצימו את בכיתם ודמעתם על בית א-לקינו אשר היה לשרפת אש.

הנהגתם של גדולי ירושלים

דירת מגוריו של מרנא מהר"ל דיסקין זיע"א הייתה בתוככי ירושלים, בסמוך אל מקום המקדש. לעתים תכופות היה עומד בביתו, מציץ מן התרכים והאשנב הפונה לחר הבית ושוקע בהרהורים. באחד הימים כאשר עלו לבקרו הגאון הנודע רבי יהושע מקוטנא זצ"ל וחתנו הגאון רבי חיים אלעזר נקס זצ"ל מצאנוהו עומד אל יד החלון הפשוט אל עבר הר הבית ומוריד דמעות. כאשר נכנסו אורחים מחו"ל לדרתו הדלה והפשוטה של רבי יהושע ליב, שאלוהו מדוע פוחר להתגורר בבית זה צר ועלוב. עמד ופתח בפניהם את אשנב חלונו, החוה באצבעו אל עבר מקום המקדש השמם והחרב, ואמר להם: "דיו לעבד להיות קרבו..."

כשיבנה בית המקדש...

ביתו של מרן הגר"ש סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, היה צר וקטן. עשרות בשנים התגורר בדרך אלה נכנס ביום בואו לירושלים, אשר הייתה בת שני חדרים וכמעט ללא אויר ואור. בקירות הדירה לא היו חלונות והאור והאוויר המעטים שחדרו בעצם היו דרך הדלת שחציה היה עשוי כחלון וכן מחלון קטן שפניו היה בתקרת הבית. כאשר בקר סר משה מונטיפיורי בדרתו הדלה של רבי שמואל, הציע לבנות עבורו בית חדש ומרוח כפאה לרבה של עיר הקדש, השיבו רבי שמואל: "בדאי כבר היית בפתל המערבי ויאתי שהוא שמם. כאשר בנה בית המקדש, אספים לעבר למקום שהנך מציץ לי..."

בכיה בציון ומספר בירושלים

כל ימיו נשא הגה"צ רבי הירש מיכל שפיירא זצ"ל את זכרון צער הגלות והחרבן בעמקי נפשו. מדי לילה בלילה, היה נעור משנתו עוד קדם בוא עת חצות הלילה וממרר בככי בעת אמירת "תקון חצות", עד שפל שומעיו באותה עת נרעדו לקול בכייתו.

אולם לא רק בעת ליל העלה רבי הירש מיכל את כאב החרבן על לבו. אחד מתלמידיו העיד כי באחד הימים ישב ולמד עמו בשו"ת מהרש"ם בתשובה העוסקת בהשאלה האם מתיר להקטל להורות הוראה במקום שיש גדולים ממנו, וכתב שם כי בזמן הזה מתר בביאור את דברי הקדמונים כי "מיום שגלונו מארצנו וחרב בית מקדשנו ונשפשו הארצות ונתמעטו הכלבות... אין לומר תלמיד אל יורה". בעת שקרא רבי הירש מיכל את המלים "מיום שגלונו מארצנו וחרב בית מקדשנו", וגלו עיניו דמעות חמות על צער השכינה וגלות ישראל.

אף בלבו בנה הגה"צ רבי בן ציון שפיירא זצ"ל, נטוע היה זכר החרבן. כל ימיו היה מתאבל ומתאונן על חרבן בית קדשנו וגלות השכינה, ורבות היה ממרר בככי על זאת.

בכל לילה היה רבי בן ציון עורר "תקון חצות", אחר טבילת טהרה במקוה, כשבכיותיו היו מרעידות את לב שומעיהו. מלבד זאת, מדי ימי שני וחמישי היה צם ומתענה על גלות השכינה.

כלו בדמעות עיני

כל ימיו היה הגאון הקדוש רבי נחום משאדק זצ"ל מצר ודואק בצער השכינה. מדי לילה היה יורד עם ידידו הצדיק רבי נפתלי צבי פרוש זצ"ל אל הכתל המערבי, שם ערכו "תקון חצות" בבכיות קורעות לב. לימים העידו יתמי ירושלים כי מרב בכיה ודמעות על חרבן הבית, נתעורר רבי נחום באחת מעיניו.

וכה העיד אודותיו במקבט בעל ה"אמרי בינה" הגאון הנודע רבי מאיר אויערבאך זצ"ל: "כמעט לא הניח יום שלא הלך אל הכתל המערבי והניח ראשו בין ברכיו להתפלל על צרות ישראל וגלות השכינה". גדולי וחכמי עיר הקדש העידו עוד כי מקום מיוחד עשה לו רבי נחום להוריד דמעות על חרבן הבית, ומרב דמעותיו נעשה שם שקע...

רבנו מרן ה"דרכי שמואל" זצ"ל אף שח משמו של אביו מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כי באותו המקום בפתל המערבי בו שפך רבי נחום שיח והוריד דמעות, בו במקום נתגלה לו אלהיו הנביא זכור לטוב. במקום זה אף זכה להארות שמימיות בתפלתו.

לאחר שערכים החלו להתנפל לרבי נחום ולרבי נפתלי צבי פרוש באמירת "תקון חצות" ליד שריד בית מקדשנו, העתיקו הם את מקום התפלה בסמוך לחומת העיר העתיקה, ליד שער ציון, משם נראה ונגלה מקום המקדש.

חצות לילה אקום

ואף בנו, הגאון הנודע רבי דוד בהר"ן זצ"ל התבטא: "מיום עמדי על דעתי, השתדלתי שלא להפסיק מלומר "תקון חצות...". מדי לילה היה רבי דוד נעור משנתו קדם חצות הלילה, מתישב על הרצפה כשנר דלוק בסמוך אליו וממרר בככי מר ובדמעות שליש על חרבן בית קדשנו וגלות השכינה.

באחת הלילות התעוררה אחת מנכדותיו הקטנות, בשמחה קול בכייתו. משהבחינה בו כי יושב על הארץ ובוכה בקול מר, נבהלה ואחזה בה דאגה מה ארע. הרגיע אותה רבי דוד כי כך נוהג הוא בכל לילה לבכות ולהתאונן על חרבן הבית. בני ביתו ספגו אל קרנם מהוד קדשנות בעת אמירת "תקון חצות", עד כדי שאחת מבנותיו נגשה אליו תכף אחר נשואיה והקשתה לו פיצד השיא אותה לבעל שאינו אומר "תקון חצות"... השיב לה רבי דוד כי בדרגתו אף הרבה יראי ד', אינם אומרים "תקון חצות" ואי-תאמירה אינה מעירה על חסרון ביראת ד'. לעת זקנותו, כאשר קשתה עליו הנישיה על הארץ, החל לומר את סדר "תקון חצות" על כסא, אולם גם על אותם זמנים העידו שראוהו מתאמץ באחת הלילות לשב על הארץ ולמרר בככי על גלות השכינה.